

ANAITASUNA

260. zenb.

1973.eko irailaren 15ekoa

Pelota, 4 - 1.º - Bilbao-5
Tel. 23 74 49 - Apart. 495

MITOAK DIRELA ETA

Neure zenbait lanen ondorean, ez nuke esan beharrik, ez naizela mitozale eta bai mitologizale. Baina ez dakienak jakin beza.

Omenaldi zale ere ez naiz, eta gaur ugari eta edonori egiten zaizkion omenaldiena are* gutiago. Omenaldiak, gai edo espezialitate batean lan bereziak egin dituztenek merzei dituzte, batez ere urte askoren ondorean hildoz* hildo zintzoki jarraitu dutenek. Holakoa izan da, aurtan J. M. Barandiarani Ataunen egin zaiona. Lehengo, berak erabili dituen gaietan jakitun diren intelektualetan egin zioten, 1971.eko «Munibe» agerkaria bereziki

eskaintzazko lanez horniturik; eta orain herria bera izan da, bere herrian omenaldia eskaini diona.

Euskal Herriko kultur-zalceek zorrik asko bazioten ere, herriak ere, bere literatura jaso eta baliatzeaz, ez zion guti zor. Baina nik pertsonalki nuen berarekin holako zorra, hainbeste irakaspen eman zidalako. Gainera, irakaspen guztiak ez ziren etnologia-en ingurukoak; giza jokabide mailakorik ere jaso nuen. Guztiongatik pertsonalki bera agurtzera agertu beharrezkoa nuen; eta inoiz

Mitoak direla eta

haurren mailan aurkitzea ere ona dela usterik, han nintzen haurren egun hartan, euskal mitologiako ipuinak hain gogotsu irensten dituzten geure Unai eta Oier mutikoekin.

Beraren etxean, aspaldiko jaun adiskide bat ere aurkitu nuen, eguerdi hartan. Bi senar-emazteok Barandiaranekin elkar hizketa labur bat izan genuen; eta honetan ere ba zen ikastekorik. Don Jose Migel harriturik zegoen, beragatik hainbeste jendetza etorri zelako eta hainbeste «alferrikako» zeregin hartu zutelako. Berak ez zuela holakorik merezi. Beste jaunak, baietz, ongi merezia zuela, bizitzan zehar egin duen lanagatik eta duen adinagatik.* Baina berak:

—Nik? Nik zer egin dut, ba*? Nire lanbidea hau denez gero, lan eta lan egin. Gizon guztiek edo gehienek bezala, lan egin. Hargina edo mekanikoa izan banintz ere, berdin.

Hala ere, bestea ez zegoen horretan.

—Baina, baina zure lana —esaten zion— hain izan da berezia eta hain jakituriatzkoa!

—Baina, lana. Eta, hori bai, ahalik eta ondoen egiten zaildu* naiz. Eta hori beste lanbide batean ere berdin egingo nukeen. Ni, beste edozein gizon bezalakoa naiz, ez gehiago eta ez gutiago.

Bitarteko sartu nintzen, besteari adierazteko, Don Jose Migel mitologoa zela, baina ez mitogilea, eta bere buruarekin ez zuela mitorik sortu nahi. Eta berberak tinkatu* zuen esanez uste hori zuela.

Lehendik ere ba genekien, eritzi horretakoa zela. Baina gehiago oraindik. Besteak, «zuk hori, zeure izate apalagatik egiten duzu, noski» esan zionean, Don Jose Migelek erantzun: «Ez, ez! Ni ere ez naiz zuk uste bezain humila; nik ere neure harrotasunak ditut. Harroa naiz, gizakiak, bere izatetik edo, hori berarekin duelako. Baina egiaz aitortu nahi dut, ez naizela beste inor baino gehiago».

Mitoak jendeak egiten ditu; baina gizon jakitunak nekez sortuko ditu. Ikerketa lanetan ari direnak, ase ezinezko jakin nahiak bultzatzen ditu gehienbat, eta ez dituzte beren lanak egiten, bihar edo etzi norbaitzuek eskertzeko, ez, Holakorik uste duenak, lehendabizi bere burua argitu behar du, edo bere buruan duen nahasmen-dua garbitu behar du, argiago ikusteko.

Ihazko urtean, F. Ruiz de Arkauteren elizkizunak zirela eta, espeleologian ari direnak edo inoiz ari ginenak bildu ginen Larraitzen. Ez, gero, akelarrea antolatzeke, espeleologigintzaren alde erabaki batzuk hartzeko baizik. Han bertan gertatu zen egun hartan Luis Haranburu-Altuna ere. J. M. Barandiaran presentatzea eskatu zidan, eta hala egin nuen. ZERUKO ARGIAN artikulua idazten zituena zela esan nion. Ez nion esan, Larraizko akelarrean, zuzendari gisa* edo, parte hartu zutenetako zenik.

Haranburu-Altunak, mitologizalea zela esan zion Don Jose Migeli (gaur edonork daki hori ongi). «Ni ere bai —erantzun zion hark—, baina ez zuek zuzpertz* nahi dituzuen mito horien zale». Haranburu-Altunak zirrikada hura ulertuko zuela uste nuen. Baina geroztik irakurri ditugunetatik, nik neronek zalantzak* ditut, holakorik ulertu ote zuen. Nork esan du, berak ezik, L. Mitxelena-ren mitoa? Gero, AGUR eta GOIZ-ARGIkoek argi eta garbi agertu nahi izan digute, ez mitoa ez dela, baizik «maisurik» ez dugula ere bai.

Hasieran agertu dudak bezala, mito-sortzaileengandik neure burua apartatu nahi nuke (beharbada mitologizaleei komeni ez zaigulako, nahi duenak har beza nahi duen bezala). Baina puntu honetan gauza bat bakarrik argi laga* nahi nuke: Itsurik ez dugula behar itsumutilizat. Eta Mitxelena, oraingo, mito ez baina maisu dugula linguistikan, eta euskal linguistikan bereziki. Eta ez dagoela eskubiderik, zenbait buruberorengandik entzun dituenak entzuteko. Gutiago, jaso dituen irainak* jasotzeko; batez ere, mitoa zer den bereizten ez dakitenengandik.

Mitxelena ez du izan gure agerpenik, maisu bezala azaltzeko. Berak, bere ahalmenez, bere buru lanez irabazi du maila hori; eta herbestekoek (gure arteko hizkuntzalari gutti batzuk izan ezik) aitortzen dute haren jakinduria eta ahalmena.

Linguista ez banaiz ere, neure karguagatik oso hurbildik* bizi izan ditut azken urte hauetako aurrerapen eta batasun nahizko problemak. Ikusi dut, biltzarreetan zer itzal duen Mitxelena, linguistikaz dakitenean artean. Ikusi dut, bizkaiera ere guk bestean ba dakiela (eta aditzari buruz ezer badakit, honetaz ezer esango nuke; baina nik esan beharrak Orixek berak nire ohoretan agertu zituen «Karmel» aldizkarian); eta Erronkarikoan ere ezer galdetu beharrik izan nuenean, berari jaramon* egin nion eta ez beste batzuei. Ikusi dut, Euskaitzaindira agertzen diren galdera korapilotsuak askatzeko (nahiz linguistikaz, dialektologiaz, bibliografiar...), beste inork ezinean, beragana jotea aski* izan dugula. Ikusi dut, bere «marfilezko torre» horretatik ere, eskatu zaion bakoitzean, zelan* «jaitsi» den gure herri maila honetara. Ikusi dut, zenbat eta zenbat lan, zenbat ordu doharik* eman duen gure eskariz. Ikusi dut, gizon langilea, euskarak duen premia larrienaren garaian, bizibeharragatik dolu-minez herbesteratzen (hau ere, inork badaki, nik ondo dakit, erabakia hartzeko orduan eta partitzeke-tenorean* egin nizekion bisitengatik). Eta abar eta abar.

Mitologigintza arinetan ari direnek, arinkeriak bilduko dituzte beren liburuetan, emaitza fruitukorrik eta anaien elkartasunik guti baino guttiago eskainiz. Eta Banestoko edo papelgintzako akzioen kontura bizi direnak, arin jolastuko dira, nahiz Errosarioko Amari kandelak jartzen edo nahiz Marxi erreberentziak eskaintzen eta beren gisara bizarrak apain erabiltzen. Sakela txanpenez betarik duten artean, ondo jolastuko dira, besteen semeen ogiaz gehiegi larritu gabé.

«Fuga de cerebros» delakoaz ardura? Hobe, jakitun guztiak joango balira. Itsuen herrian, betokerra nagusi.

JUAN SAN MARTIN

beza, bei
digute, deuskue
dio, deutso
nion, neutsan
nizkion, neutsazan
zaigu, jaku

zain, joko
zaizkin, jakoz
zidan, eustan
zion, cutson
zioten, cutsoen

ANAITASUNA Bizkaia Hamabosterokoa.

Zuzendari ordezko: Imanol Berriatua.

Bulegoa: Pelota, 4-1.º - Bilbao-5.

Imprimatzaile: AMADO, Mazarredo, 35 - Bilbao-10.

Moldatzaile: RALI, Particular de Costa, 12-14, 3.º - Bilbao-10.

XXI. urtea.

D.L.: BI-1.753 - 1967.